

Ганна ШЕРСТЮК,

старший викладач кафедри
інформаційного, господарського
та адміністративного права,
кандидат юридичних наук
Національний технічний університет
України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
факультет соціології і права

РЕАЛІЗАЦІЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

Проголошення незалежності України започаткувало важливий етап в історії країни, визначивши необхідність розвитку та впровадження ефективних правових механізмів для гарантування прав і свобод громадян. Отже, саме в такому ракурсі вітчизняні науковці вбачають значення у реформуванні політико-правових засад державного управління на основі принципу верховенства права, що є фундаментальним у європейських країнах.

Закріплення принципу верховенства права у статті 8 Конституції України відображає вплив світових традицій конституціоналізму та сприяє формуванню сучасних правових систем. Тлумачення цього принципу, викладене Конституційним Судом України, підкреслює, що верховенство права вимагає втілення його управотворчою та правозахисною діяльністю, зокрема в законах, проникнутих ідеями справедливості та свободи.

Важливо зауважити, що принцип верховенства права не зводиться до позитивістського принципу «верховенства закону», а дозволяє враховувати не лише закони, але й інші соціальні регулятори, такі як норми моралі та традиції, легітимовані суспільством [3, с. 81-84].

Враховуючи різноманіття підходів до тлумачення принципу верховенства права, важливо розглядати його застосування в різних сферах державного управління, особливо у контексті демократичних принципів та судової юрисдикції.

Однією з ключових областей застосування принципу верховенства права є сфера виконавчої влади. Оскільки виконавча влада є найближчою до громадян, важливо забезпечити її діяльність з урахуванням прав і свобод людини. Це передбачає модернізацію адміністративного права, спрямованого на ефективну реалізацію прав та інтересів громадян.

Сучасний стан нормативно-правового регулювання принципу верховенства права в Україні вимагає уваги, зокрема, у контексті врахування міжнародних та європейських правових стандартів. Принцип верховенства права повинен належним чином втілюватися в усіх аспектах діяльності

держави, особливо взаємодії з органами виконавчої влади. Повага до прав та свобод людини повинна визначати державну політику [1, с. 89].

Одним із інноваційних підходів до реалізації принципу верховенства права є реординація відносин «влада-громадяни», що передбачає активну участь громадян та громадськості взагалі. Наприклад, у постанові Кабінету Міністрів України № 336 від 03.11.2010 р. визначаються заходи для залучення громадян до управління державними справами та забезпечення гласності та прозорості в діяльності органів виконавчої влади через консультації з громадськістю.

Наголос на забезпеченні не лише формального визнання прав та свобод, але й їх реального захисту є ключовим у практичному застосуванні принципу верховенства права. У цьому контексті, інститут адміністративного оскарження має важливе значення, надаючи ефективний та оперативний захист прав та законних інтересів громадян.

Акцентуючи увагу на боротьбі з корупцією, важливо визначити її шкідливий вплив на всі сфери суспільства. Вироблення та застосування ефективних заходів протидії корупції є пріоритетом, спрямованим на реалізацію верховенства права та підвищення ефективності державних та суспільних інститутів.

Недостатня робота органів виконавчої влади у сфері виконання антикорупційного законодавства свідчить про необхідність поліпшення їхньої діяльності та підвищення ефективності заходів протидії корупції. Зокрема, важливо враховувати процедурні особливості розгляду скарг, які можуть стати перешкодою для громадян у реалізації їхніх законних прав [4, с. 29].

Реалізація принципу верховенства права в адміністративному праві визначається шляхом встановлення та забезпечення пріоритету норм права над будь-якими іншими діями та рішеннями в сфері владних відносин. У контексті адміністративного права цей принцип має кілька ключових аспектів.

Всі дії та рішення органів влади повинні базуватися на визначених законах. Це передбачає, що владні органи мають виконувати свої повноваження в межах, визначених чинним законодавством.

Принцип верховенства права передбачає можливість судового контролю за діями та рішеннями владних органів. Громадяни мають право оскаржувати адміністративні акти в судовому порядку для захисту своїх прав та інтересів [2, с.54-58].

Адміністративні процеси повинні бути прозорими для громадськості. Це включає в себе доступність інформації про діяльність владних органів, відкритість процесів прийняття рішень, і можливість громадськості висловлювати свою думку через консультації та участь у прийнятті важливих рішень.

Владні органи зобов'язані гарантувати захист прав та свобод громадян, у тому числі шляхом забезпечення ефективних засобів правового захисту, таких як адміністративне оскарження.

Забезпечення верховенства права включає в себе ефективні заходи протидії корупції в адміністративних процесах. Це може охоплювати створення механізмів перевірки дій посадових осіб та впровадження антикорупційних заходів [1, с. 89].

Отже, слід відзначити, що реалізація принципу верховенства права в адміністративному праві є невід'ємною складовою будівництва правової держави. Забезпечення законності та захист прав та свобод громадян визначається не лише дотриманням законів владними органами, але й забезпеченням доступу до справедливого судового захисту, прозорістю та гласністю в процесі ухвалення адміністративних рішень, а також ефективними механізмами протидії корупції.

Систематичний розвиток інститутів адміністративного оскарження, забезпечення консультацій та участі громадськості в прийнятті рішень, а також активна боротьба з корупцією у сфері владних процесів сприяють утвердженню верховенства права. Важливо враховувати досвід країн європейського співтовариства та міжнародні стандарти, роблячи кроки до побудови сучасної та ефективної адміністративно-правової системи. Засади прозорості, судового контролю та захисту прав людини мають лишатися на передньому плані при формуванні та реформуванні адміністративного права для забезпечення справедливості та демократії в державі.

1. Доровський В. О. Реалізація принципу верховенства права в адміністративному праві. Архів кваліфікаційних робіт 2020 р.

2. Ізбаш К. С. Реалізація принципу верховенства права в адміністративному судочинстві. 2021 р.

3. Коросташова І. М. Принцип «верховенства права» в організації та діяльності правоохоронних органів України. 2023 р.

4. Шарая А. А. Верховенство права як базовий принцип адміністративно-процедурного права. *Науковий вісник Міжнародного Гуманітарного Університету* 2020 р.